

למועד³. ואין מחייבים אותו למכור כלי בית שלו להתפרנס מהם בחג⁴. (אבל אם יש לו איזה דבר סחורה למכור, לא יעשה מלאכה, אלא ימכרם⁵). ולדידן בני ספרד (עיין בהערה) גם אין מחייבים אותו להשיג הלואה לצרכי החג,

אשר תקראו

שירויח ממה שיאכל. עכ"ל. כתב עלה מרן ז"ל: ואין נראה כן מדברי הפוסקים שסתמו דבריהם ולא הזכירו "שאין לו מה ימכור". וטעמא דמסתבר הוא, דאם לא כן אטו איכפלו רבנן לאשמועינן האי דינא בגברא ערטילאי שאין לו מה למכור. ועוד דתימה, אם חייבוהו חכמים למכור כלי תשמישו כדי שלא יעשה מלאכה, מה שלא חייבוהו למכור אם אין לו מאתים זוז ורוצה ליטול לקט שכחה ופאה (עי' פאה פ"ח מ"ח). "ושמא אף רבינו ירוחם לא אמר אלא אם יש לו סחורה למכור, אבל כלי תשמישו לו". עכ"ל. וכן הסכימו האחרונים ז"ל, וכמ"ש בס"ד בהערה הבאה.

5) עיין בהערה הקודמת בשם מרן הב"י, ומשם בארה. וכ"פ האחרונים ז"ל, ודוב"ד בכה"ח (אות יא), ובמשנ"ב (ס"ק ח). ע"ש. איברא, שאין הכרח שכ"ד מרן הב"י כמוכח למעיין. ודוק. ומ"מ האחרונים ז"ל פסקו כן. אולם עיין בכה"ח (שם) שכתב, שאם בזה שימכור את סחורתו הוא יפסיד ע"י כך מהקרן, מותר לו לעשות מלאכה ולא ימכור אותה. ע"ש. כמו כן גם אם יש לאדם כלי שיכול למוכרו ולקבל מעות בעדו, וע"י כך הוא לא יצטרך לעבוד. מ"מ אם הכלי הזה לא עומד למכירה, הוא לא חייב למוכרו כדי שהוא לא יצטרך לעבוד. וכמ"ש הא"א מבוטשאטש (סעיף ב) וע"ש.

יותר. (וראה לעיל בפרק "כללי מלאכות חוה"מ", בסעיפים העוסקים בזה). ע"כ. [א"ה, לע"ד דברי הגרמ"ש קליין נר"ו ברורים. ובר מן דין, אי איתא כדברי הרב חוה"מ כ"נר"ו דפועל עני שאין לו מה יאכל צריך להשתדל לעשות את המלאכה במעשה הדיוט או בשינוי, הו"ל לפוסקים לכתוב את זה. ומדסתמו וכתבו שכל מלאכה מותר לעשותה ע"י פועל שאין לו מלאכה כדי שישתכר וירויח, משמע שבכל גווני שרי לעשותה. ודוק. וע"ע מ"ש בס"ד להלן בהערה 4 בשם מרן הב"י בנידוננו, ודון מינה לנר"ד. ע"ש, ודוק. ולכן תצא דינא, דמעיקרא דינא אין שום חיוב לפועל עני שאין לו מה יאכל לעשות את מלאכתו במעשה הדיוט או בשינוי מדרך החול, אלא יכול לעשותה כהרגלו. והנלע"ד כתבתי. ושור"ר מ"ש בזה בספר פירות האילן בסימן תקמב ס"ק ח בד"ה ומ"ש עוד. ע"ש. ואבמ"ל].

3) כ"כ הריטב"א והמאירי במו"ק (שם), וכ"כ עוד כמה מרבתינו הראשונים ז"ל, ודוב"ד בספר רוח חיים למהר"ח פלאגי (בסימן תקמב אות א). וכ"כ המשנ"ב (שם ס"ק ו), והכה"ח (אות ז). וכ"פ בחזון עובדיה שם (עמוד קפ ובהערה לג) ע"ש. וע"ע בכה"ח (סימן תקלז אות ג), וד"ז כמבואר.

4) כ"כ מרן הב"י (בסימן תקמב בד"ה כתב רבינו ירוחם וכו'). דאחר שהביא מ"ש רבינו ירוחם דפועל שאין לו מה יאכל דהיינו שגם "אין לו מה שימכור", דאז מותר ליתן לו מלאכה לעשות כדי

אפילו אם מתאפשר לו לעשות כן⁶. ולא רק לצורך עצמו מותר לו לעשות מלאכה, אלא אפילו לצורך אשתו ובניו הקטנים. וכל שסמוכים על שולחנו, נחשבים לקטנים לענין זה⁷. וגם אם כוון לעשות מלאכה זו במועד אין קונסין

אשר תקראו

הנ"ל. מ"מ סיים, אך זאת גם לענ"ד ברור, שמי שדרכו בכל השנה להזקק להלוואות, הרי שאין לו להתחכם במועד, ולומר שרוצה לעבוד בשכר ובלבד שלא יזקק לזה. ע"ש. ולע"ד לפמ"ש לעיל בס"ד, דבריו ברורים. (וע"ע מ"ש בס"ד להלן בסוף הערה 8. ע"ש). ומאידך, עיין בספר פסקי תשובות (סימן תקמב הערה 18) שכתב, שבאופן שהאדם לא רגיל בהלוואות והקפה ומתבייש ונגרם לו צער, אפשר להקל, כי יש המקילים בזה בכ"ע, עיין שש"כ פס"ח הערה ס"ה. וכ"ש שא"צ לקחת מצדקה ולקבל מתנות חנם כדי למנוע עצמו מלעבוד - א"א בוטשאטש. עכ"ל. ע"ש.

7) בן העלה הביאווה"ל (שם). ע"ש שכתב לדחות מ"ש הגאון יעב"ץ, שאינו יכול לעשות מלאכה לצורך הילדים, כיון שאינו חייב לזונם, אלא יחזור על הפתחים אם אינם יכולים לעשות בעצמם. וכתב ע"ז, דלא נהירא כלל, דהרי השמחה של מצות החג קאי גם על חוה"מ כדאיתא ברמב"ם פ"ו מהלכות יו"ט, ומה שמחה יהיה לו אם בניו יחזרו על הפתחים. וגדולה מזו מוכח בשאלות וכו'. ע"ש. ודבריו נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. וכ"פ בחזון עובדיה (שם). וע"ש בהערה כח). וע"ע להלן (הערה 11), וצרף לכאן. וראיתי בספר חיכו ממתקים סימן תקמב (ס"ק יד) שכתב, שצ"ב בכוונת הביאווה"ל האם אפשר להקל גם בילדים גדולים ע"ש. ולע"ד גם בילדים גדולים שפיר איכ"ל: "מה שמחה יהיה לו אם בניו יחזרו על

6) הנה המשנה ברורה בביאור הלכה (סי' תקמב ס"ב ד"ה ע"י פועל) צידד, שאם יוכל להשיג הלואה אינו רשאי לעשות מלאכה, דלא עציבא דעתיה כ"כ בזה. וכתב ע"ז מרן הראשל"צ הגרע"י זצ"ל בחזון עובדיה יו"ט (עמ' קעו הערה כז): ולפע"ד יש להורות היתר בזה, ואין צורך ללוות מאחרים. וכמ"ש ג"כ בספר פרי האדמה ח"ג (רי"ז ע"ב). ע"ש. עכ"ל. ונראה דסברתם בזה, שכיון שבשאלות (הוב"ד בביאווה"ל שם) כתוב בהדיא, דאפילו אם יכול להשיג ללוות מעות ולקנות, התירו לו לעשות מלאכה, דכיון דבעי למיזף עציבא דעתיה ולא מצי לקיים ושמחת בחגך. ע"ש. א"כ אף שהביאווה"ל (שם) קאמר דע"י הלואה בעלמא לא אמרינן דעציבא דעתיה, נקטינן כד' השאלות, משום דבקושטא אכתי יש בזה קצת מן העצבות "שהוא מרגיש חייב לאחרים". וא"כ בודאי דניח"ל טפי לעסוק במלאכה מלקבל הלוואה מאחרים, ובכה"ג יקיים טפי מצות ושמחת בחגך. ודוק היטב. ושור"ר בס"ד בהגהות איש מצליח (שם בהערה 4) שכתב ע"ד הביאווה"ל, שיש לסמוך ע"ד השאלות שכתב בפירוש "דכיון דבעי למיזף עציבא ליה דעתיה", שהרי לא ראינו מי שחולק עליו בפירוש. לפיכך גם בנ"ד אע"פ שיכול להלוות, מותר לו לעשות מלאכה להתפרנס. עכ"ל. וכנראה דכוונתם כדכתיבנא. ודוק. וכן עיקר לדידן מיהא. ומ"מ ראיתי בספר חוה"מ"כ שם (בהערה מא), שהגם שהביא את ד' הרב פרי האדמה